שהחדש מתכסה בו הוי אומר זה ר"ה וכתיב [1]כי חק לישראל הוא משפט לאלהי יעקב ת"ר כי חק לישראל הוא משפט לאלהי יעקב מלמד שאין ב"ד של מעלה נכנסין לדין אא"כ קידשו ב"ד של מטה את החדש תניא אידך כי חק לישראל הוא אין לי אלא לישראל לאומות העולם מנין ת"ל משפט לאלהי יעקב א"כ מה ת"ל כי חק לישראל מלמד שישראל נכנסין תחילה לדין כדרב חסדא [א]דאמר רב חסדא מלך וציבור מלך נכנס תחילה לדין שנאמר [2]משפט עבדו ומשפט עמו מאי טעמא אי בעית אימא לאו אורח ארעא למיקם מלכא אבראי ואיבעית אימא מקמי דליפוש חרון אף: ולשמיטין: מנלן דכתיב [3]ובשנה השביעית שבת שבתון יהיה לארץ וגמר שנה שנה מתשרי דכתיב [4]מראשית השנה ולגמור שנה שנה מניסן דכתיב [5]ראשון הוא לכם לחדשי השנה [ב]דנין שנה שאין עמה חדשים משנה שאין עמה חדשים ואין דנין שנה שאין עמה חדשים משנה שיש עמה חדשים: וליובלות: יובלות באחד בתשרי הוא יובלות בי' בתשרי הוא דכתיב [6]ביום הכפורים תעבירו שופר הא מני [ג]רבי ישמעאל בנו של רבי יוחנן בן ברוקא היא דתניא [7]וקדשתם את שנת החמשים שנה מה ת"ל לפי שנאמר ביוה"כ יכול לא תהא מתקדשת אלא מיוה"כ ואילך ת"ל וקדשתם את שנת החמשים מלמד שמתקדשת והולכת [ד]מתחילתה מכאן אמר ר' ישמעאל בנו של ר' יוחנן בן ברוקא [ה]מר"ה עד יוה"כ לא היו עבדים נפטרין לבתיהן ולא משתעבדין לאדוניהם אלא אוכלין ושותין ושמחין ועטרותיהן בראשיהן כיון שהגיע יוה"כ [ו]תקעו ב"ד בשופר נפטרו עבדים לבתיהן ושדות חוזרות לבעליהן ורבנן [ז]שנים אתה מקדש ואי אתה מקדש חדשים תניא אידך יובל היא מה תלמוד לומר לפי שנאמר וקדשתם את שנת החמשים יכול כשם שמתקדשת והולכת מתחילתה כך מתקדשת והולכת בסופה ואל תתמה שהרי מוסיפין מחול על קדש תלמוד לומר [8]יובל היא שנת החמשים שנת החמשים אתה מקדש ואי אתה מקדש שנת החמשים ואחת

ורבנן

שהחדש מתכסה בו. לרחוקים כגון שאחרית לבני מערב וערבית לבני מזרח לפי שקטנה היא סמוך לחידושה: **אלא אם כן קדשו החדש כו'.** וה"ק אם קבעו ישראל את חק החדש יהא משפט להקב"ה: **מלך וליבור.** כשהקב"ה דן אותם מלך נכנס תחילה: **משפט עבדו.** שלמה קאמר ליה: **דליפוש חרון אף.** בשביל עוות לבור: **מנלן.** ששנת שמיטה מקודשת מר"ה ואסור בעבודת הקרקע: **וקדשתם שנת החמשים מה ת"ל.** מכיון שאמר שבע שבתות שנים והעברת שופר (א) בחדש השביעי יודע אני שהיא שנת החמשים: **לא נפטרים לבתיהם.** דכתיב תעבירו שופר והדר וקראתם דרור: **ולא משתעבדין.** דכתיב וקדשתם את שנת החמשים: **ועטרותיהן בראשיהן.** אם רצה לשום עטרה בראשו להראות שיצא חפשי: **שנים אתה מקדש.** כששנת יובל נכנסה מצוה על ב"ד לומר מקודשת השנה: **ואי אתה מקדש שום חדש.** כר"א בר"ש דאמר לקמן בפרק שני (דף כד.) בין שנראה בזמנו בין שלא נראה בזמנו אין מקדשין אותו ויליף טעמא מהכא: **לפי שנאמר וקדשתם את שנת החמשים.** דילפינן מיניה שמתקדשת מתחלתה: **יכול כך מתקדשת בסופה.** אחר ראש השנה ותמשוך עד יום הכפורים: **ואל תתמה.** אם משמרין אותה בתוך שנה שלאחריה: **שהרי מוסיפין מחול על קודש.** כדאמרינן לקמן (ט.) בשמעתין: **ת"ל יובל היא.** מיעוטא היא:

ורבנן

בתחילת שעה ט"ו דהיא שעה שלישית של יום וסימן וי"ד פי' ביום ו' בסוף שעה י"ד היה המולד מאחר שלא היה ר"ה עד יום ו' שקידש אדם הראשון החדש נמצא שנברא העולם בכ"ה באלול ואותה שנה של תוהו שמונין משום דיום אחד בשנה חשוב שנה וכשתדקדק על מולד ניסן של תוהו שלפני תשרי של יישוב שבו נברא אדם תמצא מולד ניסן ברביעי בתשע שעות תרמ"ב חלקים שאתה צריך להשליך ב' ד' תל"ח לאחריו ב' ימים ד' שעות תל"ח חלקים ומולד תשרי של תוהו שלפניו שנמצא ב' ה' ר"ד ולתקופה מניסן של תוהו מונין שהיתה התקופה בתחילת ליל ארבעה ונמצאת תקופת תשרי של יישוב של אחריו ביום ד' ט"ו שעות כדאמרינן בפרק כילד מעברין[ח] אין בין תקופה לתקופה אלא תשעים ואחד יום ז' שעות ומחצה נמצא לשתי תקופות ט"ו שעות ונמצא דקדמה תקופת תשרי למולד א' כ"ג פי' יום אחד כ"ג שעות ונמצא דקדמה תקופת ניסן את המולד ז' ט' תרמ"ב דל מיני[ט](שעה) עודפת התקופה על המולד ה' י' תרמ"ב פי' ה' ימים י' שעות תרמ"ב חלקים וכשתצרף ה' י' תרמ"ב עם א' כ"ג עולה ז' ט' תרמ"ב והרי עכשיו נוהגין למנות מתשרי של תוהו שנות העולם כדפי' דיום אחד בשנה חשוב שנה (ב) ותקופת ניסן מונין מולד תשרי ב' ה' ר"ד וזקוקים להסיר ז' ט' תרמ"ב ודבר תימה הוא במה נחלקו ר"א ור' יהושע דתניא לקמן (דף יב.) מונין לתקופה מניסן ולמולדות מתשרי והלא היו יכולים לברר הדבר דכ"ד שעות מיכסי סיהרא בין חדתא לעתיקא כדאיתא [י]בסוף פ"ק דערכין (דף ט: ושם) והם מרחיקין המולד זה מזה ב' ד' תל"ח כולי האי אין ראוי לטעות דאיך יטעו בו שני ימים: **שהחדש** מתכסה בו. שאין הלבנה נראית לרחוקים כגון שחרית לבני מערב וערבית לבני מזרח לפי שקטנה היא סמוך לחדושה כפי' הקונטרס והביא ר"ת [כ]ראיה מויקרא רבה בפרשת אמור אל הכהנים דקאמר התם תקעו בחדש שופר בכסה ליום חגנו והלא ניסן חדש ונכסה ויש בו חג אלא זה שחגו בו ביום ואין לך חדש שהוא נכסה ויש בו חג וחגו ביומו אלא תשרי ועוד מפרש ר"ת מתכסה מזומן כמו ליום הכסא יבא ביתו דבפרק חלק (סנהדרין דף צז:) גבי עמון ומואב שיבבי בישי לארעא דישראל הוו וכו' *והר"ר משולם מפרש שהחדש מתכסה בו שאין חטאת ר"ח קרב בראש השנה כדכתיב מלבד עולת החדש ומנחתה ולא כתיב מלבד חטאת ועולה והקשה לו ר"ת דגרים תוספתא דשבועות תניא [ל](ל') שעירים מקריבים ישראל בכל שנה ומשיב י"ב בראשי חדשים ובאופן דמוסף דר"ה ומיות אשר הנה מרובעות יסד ר"א הקלירי מוספי חדש עשתי עשרה דהיינו פרים בני בקר שנים ואיל אחד כבשים בני שנה שבעה ושעיר לכפר והשיב לר"ת שלא אמר שאין בו מוסף אלא מתכסה שלא הזכיר הכא חטאת בקרא דמלבד כמו שהזכיר עולה ועוד פי' מתכסה שאין מזכירין מוסף של ר"ח בתפלה משום דאמרי' רשב"ג ה"ל בריה דבסים קליה עייל קמי תיבותא כי מטי לראשי חדשים אישתיק ולא רצה לאמרו (ג) פי' דמוטב שיבא זכאי ויכפר על החייב ואל יבא חייב ויכפר על הזכאי פירוש ההוא דר"ח קרוי חייב משום דאמרי' [מ] אמר הקב"ה הביאו כפרה וכו' עכ"ל ור"ת רגיל להזכיר ולומר מלבד עולת החדש ולסיים ושני שעירים לכפר חד דר"ח וחד דר"ה[נ]: **בעשרה** בתשרי הוא. לרב אשי דאמר לעיל ארבעה ראשי השנה כו' ראשי חדשים [ס]פריך (ד) הא דא"ל רב חסדא לעיל רגל שבו ר"ה לרגלים (ה) הוה נמי מצי לשנויי הכא הכי: **ורבנן** שנת חמשים אתה מונה. לרבנן כיון דאינה מתקדשת מתחילתה איצטריך ליה קרא להכי ולא איצטריך למעוטי סופה מחמת דמוסיפין מחול על הקדש דהשתא מבליר בגיר אסופי מבעיא וא"ת אדרבה כ"ש דצריך טפי משום דכתיב בקרא שנה ואין כאן שנה שלימה אא"כ תמשך עד יוה"כ אחר ויש לומר דכיון דלא שייך טעמא דתוספת ממילא בלא שום יתור ממעטא מקרא דוקדשתם דמשמע דוקא שנת החמשים:

ואי

עין משפט נר מצוה

מג א מיי' פ"י מהל' שמיטין הל' יד סמג עשין קלא קלב ולאוין רסח:

◆

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה וקדשתם כו' והעברת שופר תרועה נמחק: (ב) תוס' ד"ה ולתקופות. כדפי' דיום אחד בשנה חשוב שנה ולתקופה מניסן מונין ומולד תשרי בהר"ד: (ג) תוס' ד"ה שהחדש כו' ולא רצה לאמרו דמוטב כצ"ל ותיבת פי' נמחק: (ד) ד"ה בעשרה כו' פריך דהא אמר רב חסדא כצ"ל: (ה) בא"ד לרגלים והכא נמי מצי לשנויי הכי:

◆

מוסף רש"י

שהחדש מתכסה בו. שהלבנה אינה נראית בעיגול לכל העולם, דכתיב חדש בכסה (סנהדרין יא.) שהלבנה מתכסה בו שאינה נראית לכל אדם אלא שחרית ליושבי מזרח וערבית ליושבי מערב, כדאמר (לקמן כ.) עשרים וארבע שעות מתכסה סיהרא (ביצה טז.). הוי אומר זה ר"ה. שחגה בראש חדש, אבל שאר חגים באמצע החדש הם (סנהדרין שם) דאלו שאר יו"ט כבר נתמלאה הלבנה במקצת ונראית בכל מקום (ביצה שם). בכסה ליום חגנו, אתחדש קאי, תקעו בחדוש הלבנה שופר בשהיא מתכסה ביום חגנו (שם). מלך נכנס תחילה. לפני הקב"ה לדין (ע"ז ב:). משפט עבדו. שלמה המלך (שם). מקמי דליפוש חרון אף. של הקב"ה מפני פשעי לבור, שמא חס ושלום יפרע מן המלך כל סורחנו מפני החרון (שם).

◆

רבינו חננאל

ולשמיטין. מגלן, דכתיב ובשנה השביעית שבת שבתון וגו'. וגמר שנה שנה מתשרי דכתיב מראשית השנה. וליובלות. אוקימנא לר' ישמעאל דסבר האי דכתיב וקדשתם את שנת החמשים שנה וגו'. מלמד שמתקדשת שנת היובל מתחלתה, כלומר מראש השנה. דייק [נ"א: דדאיק] מלישנא יתירא מאחר דכתיב וקדשתם את שנת החמשים, שנה למה בא. אלא ללמד שקידוש שנת היובל מראש השנה. ורבנן שחולקין על ר' ישמעאל אומרים למה בא שנה ללמדך כי היובל שנים אתה מקדשו ולא חדשים. תניא אידך יובל היא שנת החמשים שנה מה ת"ל, לפי שנאמר וקדשתם את שנת החמשים שנה, שיכול בכניסתה תהא מתקדשת בראש השנה ויציאתה [נ"א: וביציאתה] תהא מושכת והולכת עד יום הכפורים, שכן מוסיפין מחול על קודש [נ"א: הקודש], ת"ל יובל היא שנת החמישים שנה תהיה לכם, אין קדושתה אלא עד ראש השנה.

מסורת הש"ס

א) [לקמן טז.] ע"ז ב:, ב) [לעיל ז. לקמן ט:], ג) [ערכין כח.], ד) [קדושין מ:], ה) [לעיל ז:], ו) שבת קלא., ז) [לקמן כד.], ח) [עירובין נו.], ט) [צ"ל שנה], י) [צ"ל לקמן כ:], כ) [ועי' תוס' ביצה טו. ד"ה אלוהו], ל) [צ"ל לייג], מ) [שבועות ט. חולין ס:], נ) [ועי"ע תוס' ביצה טו. ד"ה אלוהו ותוס' עירובין מ. ד"ה זכרון ותוס' לקמן לב.], ס) [עי' רש"א].

◆

תורה אור השלם

1. כִּי חֹק לְיִשְׂרָאֵל הוּא מִשְׁפָּט לֵאלֹהֵי יַעֲקֹב: תהלים פא ה
2. וְיִהְיוּ דְבָרַי אֵלֶּה אֲשֶׁר הִתְחַנַּנְתִּי לִפְנֵי יְיָ קְרֹבִים אֶל יְיָ אֱלֹהֵינוּ יוֹמָם וָלָיְלָה לַעֲשׂוֹת מִשְׁפַּט עַבְדּוֹ וּמִשְׁפַּט עַמּוֹ יִשְׂרָאֵל דְּבַר יוֹם בְּיוֹמוֹ: מלכים א ח נט
3. וּבַשָּׁנָה הַשְּׁבִיעִת שַׁבַּת שַׁבָּתוֹן יִהְיֶה לָאָרֶץ שַׁבָּת לַייָ שָׂדְךָ לֹא תִזְרָע וְכַרְמְךָ לֹא תִזְמֹר: ויקרא כה ד
4. אֶרֶץ אֲשֶׁר יְיָ אֱלֹהֶיךָ דֹּרֵשׁ אֹתָהּ תָּמִיד עֵינֵי יְיָ אֱלֹהֶיךָ בָּהּ מֵרֵשִׁית הַשָּׁנָה וְעַד אַחֲרִית שָׁנָה: דברים יא יב
5. הַחֹדֶשׁ הַזֶּה לָכֶם רֹאשׁ חֳדָשִׁים רִאשׁוֹן הוּא לָכֶם לְחָדְשֵׁי הַשָּׁנָה: שמות יב ב
6. וְהַעֲבַרְתָּ שׁוֹפַר תְּרוּעָה בַּחֹדֶשׁ הַשְּׁבִעִי בֶּעָשׂוֹר לַחֹדֶשׁ בְּיוֹם הַכִּפֻּרִים תַּעֲבִירוּ שׁוֹפָר בְּכָל אַרְצְכֶם: ויקרא כה ט
7. וְקִדַּשְׁתֶּם אֵת שְׁנַת הַחֲמִשִּׁים שָׁנָה וּקְרָאתֶם דְּרוֹר בָּאָרֶץ לְכָל יֹשְׁבֶיהָ יוֹבֵל הִוא תִּהְיֶה לָכֶם וְשַׁבְתֶּם אִישׁ אֶל אֲחֻזָּתוֹ וְאִישׁ אֶל מִשְׁפַּחְתּוֹ תָּשֻׁבוּ: ויקרא כה י
8. יוֹבֵל הִוא שְׁנַת הַחֲמִשִּׁים שָׁנָה תִּהְיֶה לָכֶם לֹא תִזְרָעוּ וְלֹא תִקְצְרוּ אֶת סְפִיחֶיהָ וְלֹא תִבְצְרוּ אֶת נְזִרֶיהָ: ויקרא כה יא

◆

גליון הש"ס

תד"ה שהחדש וכו'. והר"י משולם מפרש. עיין יומא ג ע"א תד"ה אלא למ"ד: